
ХОДАН В.П.,
старший викладач, кафедра
психології, ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький державний
педагогічний університет імені
Григорія Сковороди»,
м. Переяслав-Хмельницький

ВИКОРИСТАННЯ ПІДСВІДОМОГО В ДЕКОДУВАННІ СНОВИДІНЬ В ПСИХОТЕРАПІЇ К.ЮНГА І З.ФРЕЙДА

У статті розглядаються шляхи подолання розриву свідомого та підсвідомого у людини методом аналізу сновидінь і запобігання руйнації цілісного світосприйняття і, як наслідок, втрати здоров'я.

Ключові слова: позасвідоме, підсвідоме, свідомість, архетипи, символи, міфи, образи, метод вільних асоціацій, аналіз сновидінь, ендопсихічні функції орієнтації, психоаналіз, глибинна (аналітична) психологія, декодування снів.

В статье рассматриваются пути преодоления разрыва сознания и подсознания у человека методом анализа сновидений и предупреждения разрушения целостного мировосприятия и, как следствие, утраты здоровья.

Ключевые слова: бессознательное, подсознание, сознание, архетипы, символы, мифы, образы, метод свободных ассоциаций, анализ сновидений, эндopsychические функции ориентации, психоанализ, глубинная (аналитическая) психология, декодирование снов.

The article deals with the ways of overcoming the rupturing of conscious and unconscious in person by method of analysis of dreams, prevention of destruction the holistic worldview, as consequently, loss of health.

Key words: subconscious, subliminal mind, consciousness, archetypes, symbols, myths, images, methods of free association, analyze of dreams, endopsychical functions of orientations, psychoanalysis, profoundly (analytical) psychology, decoding of dreams.

Постановка проблеми. Сучасний рівень свідомості людства останніми десятиліттями має тенденцію до руйнування. В значній мірі цьому сприяє неугамовний розвиток цивілізації з її новітніми технологіями у всіх сферах життя. Психічні хвороби, похідні від порушень здоров'я ноогенного походження, все рясніше бувають в коловерті людського буття. І ця обставина, яка є серйозною проблемою, потребує негайного вирішення. Одним з методів терапії, що сприятиме індивідуації фрустрованої особистості, може бути запропонований К.Г.Юнгом холистичний метод аналізу сновидінь. Звернення підсвідомого до пацієнта, яке проявляє себе у вісні (не обов'язково вночі) як сновидіння, він повідомляє психотерапевту, а той, в свою чергу, декодує отриману інформацію і допомагає людині обрати вірну відповідь на вирішення виниклих у неї проблем. Розглянемо це детальніше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення проблеми поєднання у людини свідомого та підсвідомого і розробці на їх основі методів психотерапевтичної допомоги присвятили свої дослідження такі вчені як: Карл-Густав Юнг, Зигмунд Фрейд, Йосип Брейер, Отто Ранк, Людвиг Бінсвангер, А.А.Бриль, Макс Ейтингон, Джеймс Дж. Путнем, Ернст Джонс, Вільгельм Стекель, Ейген Блейлер, Емма Юнг, Шандор Ференчи та інші. На особливу увагу, на тему що розглядається, заслуговують наукові доробки психологів юнган-

ської школи: Джона Фрімана, Джозефа Л.Хендерсона, Марії-Луїзи фон Франц, Аніели Яффе, Іоланди Якобі та інших вчених.

Мета написання статті. Надати людям психотерапевтичну допомогу в комплексному пізнанні самих себе, а пізнавши свої можливості, щоб вони самі «навчили» своє свідоме і підсвідоме жити в мирі і злагоді, вдумливо їх використовували і жили цілісним, повним, насиченим і щасливим життям.

Виклад основного матеріалу. **Свідомість і підсвідомість** – ці два поняття стали звичними для сучасної людини, їх вживають під час розмов і видатні вчені і домогосподарки, і, що є цікавим, у останніх не викликають будь-яких зайвих запитань. Якщо **свідомість** пересічний громадянин асоціює з розумом (інтелектом), то все, що стосується **підсвідомого**, в кращому випадку (оскільки воно є не достатньо зрозумілим) не входить в коло його понять, тому не заслуговує на особливу увагу. Коли вперше на науковому рівні заговорили про **підсвідомість** вчені поклали великі надії на можливість змінити на краще долю всього людства, використовуючи це «сенсаційне відкриття» в лікуванні психічних хвороб і впровадження в систему освіти для всебічного розвитку особистості. Вони вважали за необхідне донести до усвідомлення кожною людиною безцінного значення **підсвідомого** в її повсякденному житті. Адже **підсвідоме** мовою образів і символів постійно намагається «достукатись» до кожного з нас, і якщо уважно прислухатись до тих по-

відомлень, які воно нам надсилає, то наше життя могло б наповнитись новим невимовним, але безмежно прекрасним змістом.

Починаючи з З.Фрейда психологія почала підбирати ключі до таємничого знання про **підсвідоме**. Але там, де З.Фрейд бачив лише сексуальні потяги і прагнення до насильства (базовими дефініціями стали лібідо, танатос і едіпів комплекс) К.Юнг зазирнув набагато глибше, до **позасвідомого**, практично до самого джерела психічного. На відміну від свого колишнього вчителя К.Юнг угледів переплетіння впливів «его» і «альтер-его» (Тіні), жіночого і чоловічого начал («аніма» і «аніmus»), особистих і колективних факторів з багатовіковою історією і символікою (архетипи). Об'єднав всі ці поняття в струнку систему, і назвав її «аналітичною» (чи глибинною) психологією. В цьому йому стали в нагоді дослідження в царині історії культури і релігії, а також, звісно, його багаторічна і плідна психотерапевтична практика. **Свідомість**, за К.Юнгом, - в значній мірі є продуктом сприйняття і орієнтації у зовнішньому світі завдяки ектопсихічним функціям (відчуття, мислення, почуття, інтуїція), але вона не складається цілком із чуттєвих даних, як стверджували психологи-фрейдисти. Він не погоджувався також з позицією З.Фрейда, який виводив **позасвідоме** із **свідомого** і ставив питання протилежним чином: все, що виникає в свідомості, спочатку усвідомлюється досить не чітко, навіть примарно, і **свідомість** виникає з **неусвідомленого** стану. Пам'ять дозволяє репродукувати **позасвідоме**, здійснювати зв'язки з тим, що стало **підсвідомим** - пригніченим чи відкинутим. Це не стосується тих неприємних спогадів, з якими пам'ять прагне скоріше розпрощатися. Як казав Ф.Ніцше, там де гордість непохитна, пам'ять вирішує поступитись. Та не завжди стається так, як бажається і у декого докори совісті на **підсвідомому** рівні під час сну спливають на по-

верхню **свідомості** і можуть привести людину до сказу чи самогубства. Коли такі нічні спогади стають «традиційними» слід негайно звертатися до психотерапевта чи духовника. Між ними немає різниці, бо духовник - це психотерапевт без диплому, а справжній психотерапевт - обов'язково духовник. А можливо відразу до поліції (там теж застосовуються специфічні терапевтичні методики). І це не є жартом, дехто саме таким чином воліє спокутувати свою провину. Завдяки ендопсихічним функціям орієнтації (системі зв'язків між змістом свідомості і процесами в позасвідомому) **позасвідомий** зміст досягає поверхні **свідомості**. Усвідомлюється лише те, що входить у зв'язок з «его», яке виявляє себе у вольовому акті. А відтак ми можемо наблизитися до **позасвідомого** лише завдяки якостей ендопсихічних функцій, які не контролюються нашою волею. Те, що досягає ендопсихічної сфери, стає усвідомленим, визначає наше уявлення про себе [1, с. 43-47].

Позасвідомо сфера психічного, яка не підлягає безпосередньому спостереженню, виявляє себе в своїх продуктах, які виходять за межі **свідомості**. К.Юнг поділяє їх на 2 види. До першого належить матеріал, що пізнається, виключно особистісного походження, який він назвав **підсвідомим розумом**, чи **індивідуальним позасвідомим**, який складається з елементів, що формують людську особистість як ціле. Другий вид змістів, що не мають індивідуального походження, автор визначив як **колективне позасвідоме**. Ці змісти належать до типу, що втілюють якості не окремої психічної структури, а всього людства як умовного загального цілого, і, таким чином, є колективними по природі. Ці колективні паттерни, чи типи, чи зразки, К.Юнг назвав архетипами. Архетип - певне утворення архаїчного характеру, яке містить у собі в рівній мірі як по формі так і за змістом міфологічні мотиви. Міфоло-

гічні мотиви відображують психологічний механізм інтроверсії свідомого розуму в глибинні пласти позасвідомої психіки. Сфера архетипічного розуму – ядро **позасвідомого**. Змісти колективного позасвідомого не контролюються волею; вони не тільки універсальні, але й автономні [1; 6; 10]. К.Юнг використовував 3 методи для досягнення сфери **позасвідомого**: метод вербальних асоціацій, метод активної уяви і аналіз сновидінь.

Всі ми знайомі з **підсвідомим** і спілкуємось з ним двостороннім порядком, головним чином завдяки сновидінням. Мовою **підсвідомого** чи «людей», що в ньому мешкають, є символи, а засобом спілкування – сновидіння. На відміну від З.Фрейда К.Юнг стверджує, що занурення в глибини **позасвідомого** має цілющий ефект і сон виконує компенсаторну функцію, є «природною реакцією саморегуляції психіки». З.Фрейд вважав, що сон – це «викривлення, яке маскує оригінал і подолання якого призводить до утворення комплексів». Комплексами психологи називають пригнічені емоції і спогади, які можуть викликати постійні психологічні розлади і навіть, в багатьох випадках, невротичні синдроми. Для вивчення комплексів пацієнта необов'язково використовувати сни як відправну крапку процесу «вільних асоціацій», маються і інші методи. Але сни мають особливе значення, навіть коли викликані емоційними потрясіннями, де не обійшлося без властивих індивідууму комплексів. Комплекси притаманні кожній особистості і являють собою найбільш вразливі місця психіки, миттєво реагуючи на зовнішні подразники. Ось чому запропонований З.Фрейдом метод «вільних асоціацій» може привести від любого сну до «заборонених» думок і, що є вкрай не бажаним, їх реалізації за класичним ланцюжком думка-почуття-дія. Для К.Юнга сновидіння – це сигнал **позасвідомого** про те, що індивід «відхилився від особистого шляху» і поява в

снах міфологічних, архетипічних образів свідчить про рух до цілісності, індивідуальній завершеності. Таким чином, вивчення Людини і її символів – це вивчення відношення людини до свого **підсвідомого**, яке може під час сну виконувати функцію прокурора, медіума з потойбічним світом, друга чи радника **свідомості** [1; 6; 8].

Сновидіння – це зовсім не шифровка, яку можливо розкодувати за допомогою словника символічних значень (з чим «грався» З.Фрейд і його послідовники). Це комплексне, дуже важливе і особисте відображення **підсвідомого** (ще раз нагадаємо – **індивідуального позасвідомого**). Воно «реальне» в такій же мірі, як і все, що відбувається з особистістю в стані бадьорості. **Підсвідоме** людини, що спить, виходить на зв'язок тільки з ним самим і відбирає для цього такі символи, які мають смисл *тільки для нього, і ні для кого більше*. Ось чому тлумачення сновидінь тим, кому воно наснилось (з власного досвіду, на свій розсуд) чи психоаналітиком «фрейдівського розливу» є для психологів школи К.Юнга неприйнятними, навіть шкідливими, а цілковито особистим, сакральним, відповідальним і індивідуальним заняттям. Не дарма існує приказка: «Дурне спить – дурне сниться», а якщо цю кашу ще оздобити власними фантазуваннями і поясненнями з «Тлумачника сновидінь» для широкого споживання чи коментарями ворожки? Жарти з **позасвідомим** здебільше закінчуються в психіатричних установах. Тому, ні в якому разі, не можна довіряти декодування ваших снів людині, яка не має відповідної професійної підготовки. Трапляється, що навіть співпраця з визнаним психотерапевтом за фахом призводить до неочікуваних результатів і тривалою за часом.

Зворотною стороною всього цього є те, що повідомлення **підсвідомого** мають велике значення для того, хто його отримує, що цілком природно, оскільки **підсвідоме** займає по мен-

шій мірі більшу половину його єства. Крім того, воно часто пропонує пораду або допомогу, яку не можливо отримати з якого-небудь іншого джерела. Підсвідоме у вісній частоті «радить» переглянути невірне рішення, яке було прийняте розумом (свідомістю), тим, що ще називають інтелектуальною гімнастикою. Із сказаного можемо констатувати, що здатність контактувати з підсвідомим - це риса, яка притаманна цілісній особистості, і юнгіанці «навчаються» чуттєвості до своїх сновидінь. Слід відзначити, що К.Юнг запозичив багато неоцінних знань у містиків Сходу і це певною мірою надало йому поштовх рухатись у вірному напрямку в своїх дослідженнях у сфері позасвідомого. Так в філософії езотеризму, як і в багатьох східних релігіях, особистість ідентифікується з даним тілом людини в його черговій реінкарнації, а теперішнім центром людини є не його справжня особистість з її проблемами, а зерно Духу, безсмертна монада - вище «Я» людини, яка здатна набувати нові тіла (і особистості). Цю душу (дух), що перевтілюється, називають індивідуальністю, а не особистістю в звичайному, матеріальному, розумінні. Вважається, що індивідуальність в результаті еволюції Духу і повернення в лоно Творця, Духу-Отця, втрачає визначення і атрибути особистості (в людському розумінні), але зберігає індивідуальне позасвідоме (підсвідоме), як крапля води, що повертається знову в океан. Ось чому сучасний індійський містик Бхагаван Шрі Раджніш обрав собі ім'я Ошо (від англ. - океанічний) [5, с.158; 8].

Висвітлювати питання трансцендентної функції свідомості, її зв'язок з позасвідомим, декодування повідомлень підсвідомого та інші феномени під час сну людині дуже важко. Тому автор, в процесі викладу матеріалу постійно мусить спиратися як на власну свідомість, так і на підсвідомий досвід і використовувати «до безсоромності брехливі слова», хоча епі-

тет тут зайвий (...мысль изреченная есть лож). В подальшому ми змушені звернутися до парадоксу і тлумачити сні як осмислене повідомлення особистого характеру тому хто спить. При цьому використовувати символи, загальні для усього людства, але їх використання в кожному випадку суто індивідуальне і може бути розшифроване (декодоване) лише при підборі індивідуального «ключа».

Інколи ми пригадуємо, що деяка подія дійсно мала місце у нашому житті, але була проігнорована в силу своєї незначущості. Це пригадування піднялось із глибин підсвідомого і було зафіксовано запізненою думкою, а могло б прийняти форму сну. Як правило, в сновидіннях нам являються не усвідомлено сприйняті аспекти подій, і, до речі, не в раціональній, а в символічній і образній формі. Історичний факт: саме вивчення снів вперше дозволило психологам дослідити підсвідомі аспекти усвідомлено сприйнятих психічних явищ і стверджувати, що підсвідомі аспекти нашого сприйняття реальності беззаперечно існують. Було виявлено, що коли наші органи відчуття реагують на реальні обставини, об'єкти і звуки, останні якимось чином переводяться із сфери реальності в сферу розуму, де стають моментами психіки, глибинна природа яких не може бути пізнаною (бо психіка не здатна пізнавати саму себе). Таким чином, любе сприйняття дійсності містить у собі нечисленну кількість невідомих факторів, не говорячи вже про те, щолюбий конкретний об'єкт в кінцевому рахунку завжди є для нас неосяжним, як глибинна природа самої матерії. Наша психіка є частиною оточуючого нас світу і її таємниця також безмежна, тому ми не можемо дати визначення ні тому, ні іншому. Ті, хто заперечують існування підсвідомого, фактично стверджують, що наші знання про психіку вичерпані. А таке твердження на стільки ж брехливе як і сподівання, що ми знаємо про Всес-

віт абсолютно все. Прихильники такої крапки зору страждають на «мізонеїзм» - страх перед новим і невідомим. Лише незначна частина інформації, яка «ліється» на нас з джерела **колективного позасвідомого**, досягає нашої свідомої уваги, але тим не менше не усвідомлено сприймається і залишається з нами, не перетинаючи межі **свідомості**. Вона спливає на поверхню нашої **свідомості** завдяки передчуттям, або зосередженому обмірковуванню певних думок чи подій. Еволюція людської **свідомості** далека від завершення (яка є досить умовною – є лише безкінечне), значні ділянки розуму (головний і спинний мозок тут не відіграють ролі апарату мислення, а виконують функцію аналізаторів) й досі занурені в темряву. А те, що ми називаємо психікою, ні в якому разі не ідентичне **свідомості**, яка в процесі антропогенезу ще перебуває на стадії свого становлення і видозмінення [7; 11].

Саме на ці свідчення спираються психологи, які визнають існування **підсвідомої** частини психіки, хоча значна частина вчених, зокрема психологів, заперечують таку можливість, вказуючи на те, що вона передбачає існування двох особистостей в одній людині. І з цим ми також згодні, бо це дійсно є реальністю – роздвоєння особистості (а не індивідуальності, бо вона завжди цілісна) не є патологією (а є явищем властивим для соціуму), це є та ненормальна нормальність, в якій перебуває переважна більшість. В психотерапевтичній класифікації ця категорія людства позначена як **невротики**, у них права рука ніколи не знає, що робить ліва. Нажаль, подібна недосконалість – симптом загального не усвідомлення навіть власної поведінки, яка є наслідком відсутності самогенного (здорового, без забобонів) стилю мислення, що підсилюється «натовповідними», звірячими проявами психіки. Останніми десятиліттями ми спостерігаємо тенденцію зростання психічних хвороб, особливо

шизофренії (розщепленню розуму). В даному випадку ми вже маємо справу не з конфліктом між **свідомістю** і **підсвідомістю** (зовнішнім і внутрішнім, чоловічим і жіночим... та безлічі дихотомічних начал), а, за висловом Біблера, мова йде про людину, яка страждає «багатовимірністю».

Без сумніву, навіть при високому рівні цивілізації людська **свідомість** ще не досягла рівня неподільності (дикунам ми можемо лише позаздрити). І, скоріш за все, саме розвиток цивілізації став на шляху формування **цілісної свідомості**. Цьому сприяла і просвітницька парадигма, яка була націлена не на розвиток **свідомості**, а на усвідомлення ідеологічних ідей когорти керманів-матеріалістів і попівська рабська віро-послушницька догматизація церкви. Сьогодні **свідомість** людини, як ніколи, стала неймовірно вразливою, а від того фрагментарною. В той же час, здібність ізолювати частину розуму є достатньо цінною. Вона дозволяє зосередитись на чомусь одному, відключити все, що може відволікти нашу увагу, і пригнітити для цього частину психіки. Головне питання полягає в тім, чи робимо ми це свідомо чи це відбувається спонтанно, без нашого відому і згоди, чи навіть проти нашого бажання. В першому випадку така здібність є досягненням цивілізації, в другому – «втратою душі» як у первісної людини чи навіть невротичною патологією.

Таким чином, в наші дні єдність **свідомості** залишається ненадійною – дуже легко вона переривається. А здібність контролювати емоції, досить корисна з одного боку, з іншого виглядає досить сумнівно, бо позбавляє людські відносини багатогранності, яскравості і тепла. Ось і знову маємо проблему дихотомії: кожен повинен визначитись сам. Підказка: не будьте за щось одне, спонтанне (а значить вільне) реагування на життєві обставини без «вашої» допомоги все влаштує найкращим чином. В цей мо-

мент свідоме і підсвідоме зливаються в єдине і не слід використовувати вівісекцію, різати по живому, намагатися зрозуміти завдяки чому ви прийняли те чи інше рішення, бо то мудре серце винесло свій вердикт (Серце, Бог, колективне позасвідоме – це слова синоніми). То ж, як сказали би Я.Беме, М. Екгарт чи Г.Сковорода, відкиньте свою пиндючність, довіртеся і дозвольте Богові бути в вас Богом.

Саме на цьому фоні ми розглянемо значення снів – цих невлених, крихких, недовговічних, незрозумілих і невизначених фантазій. По своїй суті сновидіння є найбільш широко розгалуженим і доступним джерелом для вивчення здібності людей до вироблення символів. Психологи дістали висновку, що невротичні симптоми – істерія, деякі види болі, анормальна поведінка – мають ще і символічне значення. Як і сновидіння, вони є засобом самовираження підсвідомої частини розуму і також несуть символічне навантаження. Кожен психолог, якому доводилося вислуховувати зміст снів пацієнтів, знає, що символів, які зустрічаються в сновидіннях, набагато більше, ніж фізичних симптомів неврозу. Часто-густо сни складаються із складних і яскравих фантазій. Однак, якщо використовувати для аналізу цього матеріалу фрейдівську методику «вільних асоціацій», з'ясується, що все розмаїття сновидінь можна звести до декількох базових сюжетів. З.Фрейд надавав особливе значення снам як відправному пункту процесу «вільних асоціацій». Згодом і К.Юнг, також, випробував цей метод, але після його застосування у своїй психотерапевтичній практиці написав: «Я почав розуміти, що використовувати таким чином все багатство фантазій, які генеруються підсвідомістю у вісні, було б помилкою і недостатнім. Для вивчення комплексів пацієнта необов'язково використовувати сни як відправну крапку процесу «вільних асоціацій». Адже докопатися до суті можна з різних сторін... На цьо-

му етапі мені прийшло в голову, що (якщо я був правий в вищенаведених судженнях) сни цілком можуть мати деяку особливу і більш вагому самостійну функцію. Дуже часто вони структуровані таким чином, вказують на думку, що їх народила чи намір, які розпізнати відразу майже неможливо. Тоді я подумав: а чи не краще приділити більше уваги аналізу форми і змісту конкретного сновидіння, чим вибудовувати шляхом «вільних асоціацій» ланцюжок, який приведе до комплексів, віднайти які не важко і іншими методами? [9, с.22]».

Ця думка стала переломною в розвитку концепції К.Юнга. Він поступово відмовився від асоціативного методу, який надто далеко відводив від змісту сну, і надав перевагу зосередженості на самих сновидіннях, вважаючи, що вони відображають деяке повідомлення, яке намагається передати підсвідомість. Зміна відношення К.Юнга до снів обумовила і зміну методики. Новий метод дозволив йому описати все розмаїття аспектів сновидіння. Якщо розповідь, що була сприйнята розумом який усвідомлював, має початок, розвиток і закінчення, то у вісні все інакше. Його просто-рвово-часові координати відмінні від звичних. Щоб зрозуміти це, сновидіння слід ретельно вивчити як незнайомий предмет, який ми крутимо в руках, перевертаючи його знову і знову, доки кожна деталь не стане знайомою. «Тепер, можливо, я достатньо показав, як я все більше відходив від фрейдівського вільно-асоціативного методу: я бажав триматися наскільки це можливо ближче до самого сну, виключаючи все, що не відноситься до справи ідеї і асоціації, які він міг би пробудити. Звісно, вони допомогли розібратися з комплексами пацієнта, що призвели до невротичних розладів, але не в тім я вбачав свою ціль. Адже для розпізнавання «комплексів» існує багато інших методик. Психолог, наприклад, може дізнатися про всі нюанси, які його цікавлять, через вербально-асо-

ціативний тест (пацієнту називають рядок слів, і він говорить, з чим вони у нього асоціюються). Але, щоб дізнатися і зрозуміти, як протікає психічний процес у конкретного індивіда, не обійтись без вивчення його снів та їх символіки [9, с.23]».

К.Юнг наводить такий приклад. Його пацієнту наснилась п'яна, неохайно одягнута вульгарна жінка. У вісні вона була його дружиною, хоча у реальному житті вона не мала нічого спільного з цим образом. Відповідно, якщо не «копати» глибоко, можна було б сказати, що сновидіння було неправдоподібним, і реакцією пацієнта стало б не сприйняття нісенітничі. Якби він, як лікар, дозволив йому зануритись у потік асоціацій, він певно намагався б віддалитися куди завгодно, аби забути про неприємне сновидіння. В такому випадку він прийшов би до одного зі своїх сталих комплексів, – можливо, який і не має ніякого зв'язку з його дружиною, – і вони б нічого не з'ясували про значення даного сну. Але що ж в дійсності намагалася передати підсвідомість таким очевидним брехливим повідомленням? Як пізніше з'ясувалося, хоча ззовні чоловік і виглядав достатньо нормальним, його жіноче начало, «аніма», перебувало у жалюгідному стані. Зрозуміло, що вона (підсвідомість) відображала у такій формі ідею занедбаної жінки, яка тісно пов'язана з життям пацієнта, бо всередині кожного чоловіка прихована жінка і навпаки. Сон фактично попереджав пацієнта: «В деяких ситуаціях ти поводишся як занедбана жінка», що, природно, викликало у пацієнта потрясіння і обурення, адже свідомість завжди чинить опір не відомому підсвідомому. Сон не пропонував пацієнту «краще поводитись», а просто намагався виправити перекіс в його свідомості, яке продовжувало триматися за міф про особисту непогрішимість, бездоганність і добропорядність.

«Виходячи з вказаної аргументації, я дістав висновку, що для інтерпрета-

ції сновидіння слід використовувати лише матеріал, який вочевидь його складає. Сон має свої кордони. Його специфічна форма сама підказує нам, що є частиною сну, а що не є. Там, де «вільні асоціації» відхиляють нас у бік, примушуючи йти кривулею, розроблений мною метод дозволяє, поступово звужуючи коло пошуку, підбиратися до цілі – картині сновидіння. Крок за кроком я йду до неї, покладаючи край будь-яким спробам пацієнта відволіктися. Раз за разом я повторюю: «Повернемося до нашого сну. Опишіть, що вам наснилось [9, с.25]».

Висновки. Незаперечним фактом є те, що підсвідомість, мовою архетипів і символів, та міфологічних сюжетів у вісні постійно звертається до нашої свідомості. «Потойбічний» світ знаходиться не десь там за кордоном, куди нам потрібна віза для його перетину. Ми вийшли з нього, живемо в ньому і завершив земне життя туди повернемося. Але наше невігластво, лінь і пихатість затьмарили наше третє око, а два фізичних ока вводять нас в оману розриваючи все, що ми сприймаємо навпіл. Взаємне пізнання, взаємоповага і взаємодія підсвідомого і свідомого в рамках однієї особистості сприятиме прискоренню процесу індивідуалізації і самореалізації людини. В певному сенсі це і є квінтесенцією не лише даної статті, але, можливо, уявленнями землян про смисл життя, згідно яким людина стає цілісною особистістю – спокійною, поміркованою, здоровою, творчою і щасливою – тоді (і тільки тоді), коли процес індивідуалізації буде завершено, свідомість і підсвідомість навчатимуться жити в мирі, врівноважать і взаємно доповнять одне одного. Саме за цих умов людина матиме можливість достеменно пізнати саму себе, вдумливо використовувати набуті знання про свою підсвідому сутність і насолоджуватись повним, насиченим і щасливим життям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Психотерапевтическая энциклопедия /Под ред. Б.Д.Карвасарского. – СПб.: Питер, 2002. – 1024 с. - (Серия «Золотой фонд психотерапии»).
2. Ходан В.П. Трансценденція свідомості в психотерапії // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»: Збірник наукових праць – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 25. – С. 487 – 492.
3. Ходан В.П. Парапсихологічна терапія в попередженні хвороб ноогенної симптоматики // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: 3б. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. - № 37 (61). – С. 241 – 245
4. Ходан В.П. Юнгівське тлумачення психологічної трансцендентної функції // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»: Збірник наукових праць – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Вип. 30. – С. 533 – 538.
5. Эзотерика. Универсальный словарь-справочник / Автор-составитель А.И.Ивасенко. – Ростов н/Д: Феникс, 2001. – 448 с.
6. Юнг К.Г. Душа и миф. Шесть архетипов / Карл-Густав Юнг. – Мн.: Харвест, 2004. – 400 с.
7. Юнг К.Г. Структура и динамика психического / Карл-Густав Юнг. – М.: «Когито-Центр», 2008. – 480 с.
8. Юнг К. Г. О психологии восточных религий и философий / Карл-Густав Юнг. – М.: «Медиум», 1994. – 254 с.
9. Юнг К.Г. и др. Человек и его символы / Карл-Густав Юнг. – М.: Серебряные нити, 1997. – 368 с.
10. Юнг К.Г. Структура психики и архетипы / Карл-Густав Юнг. - М.: Академический проект; Фонд «Мир», 2009. – 303 с.
11. Юнг К.Г. Символическая жизнь / Карл-Густав Юнг. – М.: «Когито-Центр», 2010. – 326 с.